

ბ. ღვიწვევა

ინტერნეტსა და ინტრანეტში
მომუშავე გამოყენებების დაპროექტება
DELPHI-ის მეშვეობით

(კონსპექტი)

ტექნიკური უნივერსიტეტი

ინტერნეტსა და ინტრანეტში მომუშავე გამოყენებების დაპროექტება

შესავალი

დღეისათვის ინტერნეტი ყველაზე პერსპექტიული სივრცეა სხვადასხვა გამოყენებების განსათავსებლად. ქვემოთ მოყვანილ მასალაში აღწერილია ამ მიზნის მისაღწევად განკუთვნილი საშუალებები. აქვე აღვნიშნოთ, რომ მათი მეშვეობით შესაძლებელია საასპარეზოდ ინტრანეტული სივრცის გამოყენებაც.

იმ დისციპლინებიდან, რომლებიც უკვე შესწავლილი გვაქვს, პირველ რიგში, მოგვიხდება HTML, JavaScript, DELPHI 7 და SQL-ის მასალებით სივრცის ხელახლა თვალის გადავლება, რადგანაც, ძირითადად, სწორედ ამ პროგრამულ საშუალებებს დავეყრდნობით მოცემული დისციპლინის საკითხების გადმოცემისას.

ცნობილია, რომ ინტერნეტში ჩართულია სხვადასხვა პლატფორმებზე მომუშავე და სხვადასხვა ენებზე დაწერილი პროგრამების გამოყენებული კომპიუტერები და ლოკალური ქსელები, მაგრამ მათ შორის საერთო ენის გამოხატვა ხერხდება TCP/IP ოქმების წყვილით. ჩვენ მიერ ასაგები გამოყენებები კი TCP/IP-ს მიმართავენ უფრო მაღალი დონის ოქმების მეშვეობით. ერთ-ერთ ასეთ ყველაზე ცნობილ გამოყენებას წარმოადგენს ჩვენთვის კარგად ნაცნობი WWW – მსოფლიო ქსელი, ხოლო აღნიშნულ ქსელში განთავსებული WWW-სერვერები და საიტების ჩამთვალიერებელი პროგრამა-კლიენტები – ბროუზერები კი ერთმანეთს, ძირითადად, HTTP და HTP ოქმების მეშვეობით მიმართავენ. აქვე შევნიშნოთ, რომ, საერთოდ, HTTP ოქმის შესაძლებლობები უფრო ფართოა, ვიდრე მსოფლიო ქსელში მოგზაურობის სერვისის უზრუნველყოფა – კერძოდ, იგი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ნებისმიერ ორ გამოყენებად პროგრამას შორის კავშირის ორგანიზებისათვის, მაგალითად, კლიენტ-სერვერულ ქსელებში კომპიუტერებს შორის მონაცემების გასაცვლელად. ობიექტის ჩვენება ხდება URL-ის (ოქმი + დომენური მისამართი) მეშვეობით.

HTTP ოქმის დიდი ღირსება არის ის, რომ კლიენტსა და სერვერს შორის მუდმივი კავშირის არსებობა აუცილებელი არ გახლავთ - Web-ფურცლის ჩატვირთვის შემდეგ შეერთება წყდება. ამის მიზეზია ის, რომ HTTP ოქმი ტრანზაქციებზე არის ორიენტირებული: კლიენტი სერვერისაგან ითხოვს მხოლოდ მონაცემების განსაზღვრული, როგორც წესი, არცთუ დიდი, რაოდენობის გადაცემას. მონაცემების როლში შეიძლება გამოვიდნენ არამარტო HTML დოკუმენტები, არამედ ნებისმიერი სახის ისეთი მონაცემები, რომელთა გაგება ორივე მხარეს შეუძლია.

WWW-თან მუშაობისათვის საჭირო პროგრამული უზრუნველყოფა

სერვერული გამოყენებების შესასრულებლად აუცილებელია, კომპიუტერზე დაყენდეს WEB-სერვერ-პროგრამა, კლიენტზე კი, ცხადია, - ბროუზერი. როდესაც მიმდინარეობს სერვერული გამოყენების

დაპროექტება, არ არის საჭირო კავშირი გვექონდეს ინტერნეტთან, თუმცა მოითხოვება, რომ სათანადოდ გავაწყოთ WEB-სერვერ-პროგრამა.

თუ ჩვენს კომპიუტერზე უკვე დაყენებულია FrontPage პროგრამა, მაშინ ... \FrontPage Web კატალოგში უკვე განთავსებული იქნება Personal WEB Server სახელის მქონე WEB-სერვერი. ამასთან, ეს კატალოგი, თავის მხრივ, შეიცავს Content და Server ქვეკატალოგებს, უკანასკნელში კი მოთავსებულია vhttpd.exe ფაილი.

სანამ სერვერს მივმართავდეთ რომელიმე გამოყენებიდან, აუცილებელია შესრულებაზე გავუშვათ vhttpd.exe ფაილი.

Content კატალოგში განლაგებული ქვეკატალოგებიდან ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესო გახლავთ cgi-bin. სწორედ მასში უნდა განვთავსოთ ჩვენ მიერ შექმნილი, სერვერზე შესასრულებელი .exe და .dll ფაილები.

შენიშვნა: ზოგიერთ სერვერზე ამ ფაილების შესრულებაზე გაშვება აღნიშნული კატალოგიდან დუმილით გათვალისწინებული არ გახლავთ. ასეთ შემთხვევებში cgi-bin კატალოგის თვისებების ფანჯარაში ჩართულ უნდა იქნეს ინდიკატორი: Allow Scripts or Programs to be Run. გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ ზოგიერთ სერვერზე შესრულებადი ფაილების გასაშვებად გამოიყენება არა cgi-bin, არამედ scripts კატალოგი.

FrontPage-ის დაყენებისას გამორიცხული არ არის, პერსონალურ სერვერს არასწორად გადაეცეს კომპიუტერის სახელი. ასეთ შემთხვევაში მივმართავთ Control Panel → Network and Internet Connections → Identification ფანჯარას. ვკრებთ კომპიუტერის სახელს და აქვე Configuration ჩანართზე ვამოწმებთ, დაყენებულია თუ არა TCP/IP კომპონენტი.

თუ ყველაფერი სწორად გავაკეთეთ, მაშინ შესრულებადი ფაილების კატალოგში განლაგებულ ობიექტებს შეიძლება ბროუზერიდან, მაგალითად, ასე მივმართოთ:

<http://mycomputer/cgi-bin/ფაილის-სახელი.html>

ამასთან, როგორც წესი, დასაშვებია, ოქმი მითითებული არც იყოს.

HTML-დოკუმენტის მომზადება

ცნობილია, რომ ამ მიზნით შეიძლება გამოვიყენოთ როგორც მარტივი ტექსტური რედაქტორი Notepad, ასევე – სპეციალიზებული რედაქტორებიც. Delphi-ში HTML-დოკუმენტის მოსამზადებლად გათვალისწინებულია სპეციალური შაბლონი, რომელსაც ასე მივმართავთ:

File → New → Other → Web Documents

ვირჩევთ HTML document პიქტოგრამას. ვკრებთ სასურველ კოდს და HTML-დოკუმენტს ვიმახსოვრებთ სასურველ საქაღალდეში.

საკუთარი ბროუზერის შექმნა

საინტერესოა, რომ DELPHI 7-ის მეშვეობით ჩვენ შეგვიძლია შევქმნათ საკუთარი ბროუზერიც.

ვალდებულ ვართ DELPHI-ის ახალ გამოყენებას. Internet-ჩანართიდან ფორმაზე გადაგვაქვს WebBrowser კომპონენტი და გავშლით მას მთელს ფორმაზე, align თვისებისათვის alClient მნიშვნელობის მინიჭებით.

ფორმის OnCreate ხდომილობის დამმუშავებელში ჩავწეროთ შემდეგი ოპერატორი:

WebBrowser1.Navigate('ფაილის-მისამართი');

არჩევანის გასაფართოვებლად გამოყენებაში დავამატოთ OpenFileDialog კომპონენტი და მის Filter თვისებაში ჩავწეროთ:

HTML-ფაილები (*.html, *.htm)	*.html; *.htm
ყველა ფაილი	*.*

გამოყენებაში ასევე ვამატებთ მენიუს Open განყოფილებით, რომლის ხდომილობის დამმუშავებელში შეგვყავს ოპერატორი:

If (OpenDialog1.Execute)

Then WebBrowser1.Navigate (OpenDialog1.FileName);

ვასრულებთ გამოყენებას. თავდაპირველად ბროუზერში ჩაიტვირთება წინასწარ შერჩეული ფაილი. შემდგომ კი შესაძლებელი იქნება სხვა არჩევანის გაკეთებაც. ამასთან, დასაშვებია, გაშვებული იქნეს Word-ის, Excel-ის და ა.შ. ფაილებიც.

ამჯერად ფორმაზე განვათავსოთ CoolBar პანელი-კომპონენტი. იგი საშუალებას იძლევა, ვიმუშავოთ ე.წ. გადაწყობად პანელებთან, რომლებიც, თავის მხრივ, ზოლებისაგან (bands) შედგებიან. ზოლებში განათავსებენ Toolbar ინსტრუმენტულ პანელებს და ნებისმიერ სხვა ფანჯრულ (როგორცაა, მაგალითად, რედაქტირების ფანჯრები, პანელები და ა.შ.) თუ არაფანჯრულ (მაგალითად, ჭდეები) კომპონენტებს. აქვე შევნიშნავთ, რომ არაფანჯრული კომპონენტები გადაადგილებას არ ექვემდებარება.

CoolBar კომპონენტის განთავსების შემდეგ ფორმაზე გადავიტანოთ სხვა კომპონენტებიც, მაგალითად: Toolbar და Edit. ვხედავთ, რომ თავდაპირველად მათ ეთმობა მთელი ზოლი, მაგრამ კომპონენტის მარცხენა კიდეზე არსებულ ვიწრო ზოლზე ჩაჭიდებით შესაძლებელია მისი სასურველ პოზიციაზე გადატანაც.

ზოლებს შეიძლება თვისებები განვუსაზღვროთ ზოლების რედაქტორის მეშვეობით (მისი გამოძახება შესაძლებელია ზოლის კონტექსტური მენიუდან ან ზოლზე ორჯერ დაწკაპუნებით).

გადაწყობის თვალსაზრისით, მომხმარებელს კიდევ უფრო მეტ შესაძლებლობებს აწვდის ControlBar კომპონენტი.

განვითავსოთ ფორმაზე **ControlBar** კომპონენტი. დავიტანოთ მასზე აგრეთვე **ToolBar** და **Edit** კომპონენტებიც. თითოეული მათგანისათვის დასაშვებია **Drag&Doc** ტექნოლოგიის გამოყენება. მხოლოდ, ამ მიზნის მისაღწევად, საჭიროა, შესაბამისი მნიშვნელობები მივანიჭოთ კომპონენტის შემდეგ თვისებებს:

DragMode=dmAutomatic

DragKind=dkDock

ფორმაზე კვლავ **CoolBar** კომპონენტი განვითავსოთ, მასზე კი - **ToolBar** ინსტრუმენტული პანელი. მის **ShowCaptions** თვისებას მივანიჭოთ **true** მნიშვნელობა. თავის მარჯვენა ღილაკზე დაწკაპუნებით პანელზე განვითავსოთ ორი ღილაკი. ერთს დავარქვათ **TBBack**, მეორეს კი - **TBForward**. შესაბამისი მნიშვნელობები მივანიჭოთ კომპონენტების **Caption** თვისებებსაც. რადგანაც გამოყენების გაღების მომენტში ამ ღილაკების ფუნქციონირებას აზრი არა აქვს, ამის გამო ორივესათვის **Enabled** თვისებას მივანიჭოთ **false** მნიშვნელობა.

ამის შემდეგ **CoolBar**-ზე გადავიტანოთ **ComboBox** კომპონენტი. დავარქვათ მას, მაგალითად, **CBURL** სახელი. ამ კომპონენტის ფანჯარაში შესაძლებელი იქნება სასურველი **URL**-ის ან **HTML** ფაილის სახელის ჩაწერა/არჩევა.

CoolBar პანელისათვის **true** მნიშვნელობა მივანიჭოთ **AutoSize** და **ShowText** თვისებებს.

Bands თვისებასთან დაკავშირებულ რედაქტორში შესვლის შემდეგ მეორე ზოლში, რომელზეც განთავსებულია **CBURL**, ჩავწეროთ “მისამართია: ”.

ფორმაზე გადავიტანოთ **StatusBar** პანელი. მისი **SimplePanel** თვისებისათვის მნიშვნელობად ავირჩიოთ **true**.

ამ მანიპულაციების შემდეგ მოდულში შეგვაქვს კოდი:

```
unit Unit1;
interface
...
type
  TForm1 = class(TForm)
    ...
  procedure FormCreate (Sender: TObject);
  procedure CBURLClick (Sender: TObject);
  procedure CBURLKeyDown (Sender: TObject; var Key: Word;
    Shift: TShiftState);
  procedure WebBrowser1BeforeNavigate2 (Sender: TObject;
    const pDisp: IDispatch;
    var URL, Flags, TargetFrameName, postData,
    Headers: OleVariant; var Cancel: WordBool);
  procedure WebBrowser1ProgressChange (Sender: TObject;
    Progress, ProgressMax: Integer);
  procedure MOpenClick (Sender: TObject);
  procedure TBBackClick (Sender: TObject);
```

```

procedure TBForwardClick (Sender: TObject);

private
{ Private declarations }
procedure Load;
public
{ Public declarations }
end;
var Form1: TForm1;

implementation
{$R * .DFM}

Procedure TForm1.FormCreate(Sender: TObject);
begin
  // URL-ის ან ფაილის ჩატვირთვა შესრულების დაწყების მომენტში
  CBURL.Text := 'D:\TESTS\HTML1.html';
  Load;
end;

procedure TForm1.Load;
begin
// CBURL.Text თვისებაში მოცემული URL-ის ან ფაილის ჩატვირთვა
  WebBrowser1.Navigate(CBURL.Text);
end;

procedure TForm1.CBURLClick(Sender :TObject);
begin
// CBURL-ში არჩევანის გაკეთებისას ჩატვირთვა
  Load;
end;

procedure TForm1.CBURLKeyDown(Sender: TObject; var Key: Word;
                               Shift: TShiftState);
begin
// CBURL-ზე Enter-ის დაჭერისას ჩატვირთვა
  If Key = VK_Return
  then Load;
end;

procedure TForm1.WebBrowser1Beforenavigate2(Sender: TObject;
      const pDisp: IDispatch; var URL, Flags,
      TargetFrameName, postData, Headers: OleVariant;
      Var Cancel: WordBool);
// ჩატვირთვის წინ ხდომილობის დამუშავება
var
  Index: Integer;
begin

```

```

// CBURL სიის მართვა
Index := CBURL.Items.IndexOf(URL);
If Index = -1
then
begin
    CBURL.Items.Insert(0,URL);
    CBURL.ItemIndex := 0;
end
else CBURL.ItemIndex := Index;
// TForward და TBack ღილაკების შედგენად ქცევა
if CBURL.ItemIndex > 0
then TForward.Enabled := true
else TForward.Enabled := false;
if CBURL.ItemIndex < CBURL.Items.Count - 1
then TBack.Enabled := true
else TBack.Enabled := false;
end;

procedure TForm1.WebBrowser1ProgressChange(Sender: TObject;
                                           Progress, ProgressMax: Integer);
// მდგომარეობის პანელში ტექსტის შეტანა
begin
    if (Progress > 0)
    then StatusBar1.SimpleText :=
        Format ('%s დოკუმენტი: წაკითხულია %d კილობაიტი %d-დან',
              [WebBrowser1.LocationName, Progress div 1024,
              ProgressMax div 1024] );
end;

procedure TForm1.MOpenClick(Sender: TObject);
begin
// ფაილის გაღების დიალოგის გამოძახება
If (OpenDialog1.Execute)
then begin
    CBURL.Text := OpenDialog1.FileName;
    Load;
end;
end;

procedure TForm1.TBackClick(Sender: TObject);
begin
// წინა დოკუმენტზე გადასვლა
CBURL.Text := CBURL.Items[CBURL.ItemIndex + 1];
Load;
end;

procedure TForm1.TForwardClick(Sender: TObject);
begin

```

```
// შემდეგ დოკუმენტზე გადასვლა
CBURL.Text := CBURL.Items[CBURL.ItemIndex - 1];
Load;
end;

end.
```

განვიხილოთ ზემოთ მოყვანილი კოდი.

FormCreate ფუნქცია წარმოადგენს ფორმის შექმნის **OnCreate** ხდომილობის დამმუშავებელს. მას **CBURL** სიის **Text** თვისებაში შეაქვს იმ ფაილის სახელი ან **WEB-ფურცლის URL**, რომელიც ეკრანზე უნდა აისახოს მოცემული გამოყენების გაშვებისთანავე. ეს კი მოხდება **Load** ფუნქცია-უტილიტის გამოძახებით, რის შედეგადაც **WebBrowser1** ბროუზერში **Navigate** მეთოდით ჩაიტვირთება **CBURL.Text**-ში მითითებული ფაილი თუ **WEB-ფურცელი**.

აღვნიშნოთ, რომ **Load** უტილიტის გამოძახება ხდება აგრეთვე **CBURL** სიაში ელემენტის არჩევისას (იხ. **CBURLClick** ფუნქცია) და შერჩეული ელემენტისათვის **ENTER** ღილაკზე დაჭერის მომენტში (იხ. **CBURLKeyDown** ფუნქცია).

WebBrowser1Before1Navigate2 ფუნქცია გამოიძახება ახალ დოკუმენტზე გადასვლის მომენტში, როგორც ამ ხდომილობის დამმუშავებელი. **Cancel** პარამეტრი იძლევა გადაფიქრების საშუალებას. **IndexOf** მეთოდით მოწმდება, არსებობს თუ არა მოთხოვნილი ელემენტის შესახებ სიაში ინფორმაცია. უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში მეთოდი აბრუნებს **-1** მნიშვნელობას, შესაბამისი ინფორმაცია ჩაისმება სიის თავში **Insert** მეთოდით და, ცხადია, ინდექსს მიენიჭება ნულოვანი მნიშვნელობა. სხვა შემთხვევაში, ანუ სიაში ელემენტის არსებობისას, ინდექსი მიიღებს ამ ელემენტის პოზიციის შესატყვის მნიშვნელობას.

შემდეგ, იმის და მიხედვით, არსებობს თუ არა მოცემული ელემენტისათვის სიაში წინ და უკან მყოფი ელემენტები, განისაზღვრება **TBBack** და **TBForward** ღილაკების ქმედითუნარიანობა მოცემული მომენტისათვის.

WebBrowser1ProgressChange ფუნქცია დიდი მოცულობის დოკუმენტების ჩატვირთვის შემთხვევაში იძლევა ინფორმაციას ამ პროცესის მიმდინარეობის შესახებ სტატუსის სტრიქონში.

MOpenClick ფუნქცია წარმოადგენს მენიუში **Open** პუნქტზე დაწკაპუნების ხდომილობის დამმუშავებელს.

მსგავსი დანიშნულება აქვთ **TBBackClick** და **TBForwardClick** ფუნქციებსაც.

დაბოლოს, აღვნიშნოთ, რომ საკუთარი ბროუზერის შექმნა საშუალებას იძლევა, გვქონდეს ინსტრუმენტი ჩვენი კონკრეტული მიზნების განსახორციელებლად. ხშირ შემთხვევაში ეს არის ბროუზერი, რომელიც ამა თუ იმ დაწესებულების თანამშრომლებს აწვდის მხოლოდ მათთვის საჭირო რესურსებთან შეღწევის საშუალებას.

CGI ინტერფეისი

დინამიკური WEB-ფურცლებისათვის

სტატიკური ინფორმაციის შემცველი WEB-ფურცლის გამოძახებისაგან განსხვავებით, დინამიკური HTML-დოკუმენტი WEB-სერვერზე ფორმირდება მომხმარებლის კონკრეტული მოთხოვნიდან გამომდინარე და მხოლოდ ამის შემდეგ გადაეგზავნება იგი კლიენტს.

ასეთი ტიპის დოკუმენტების ფორმირებისათვის ძირითადად გამოიყენება ორი გზა:

- სერვერის მიერ შესრულებადი .exe ფაილის (პროგრამის) გამოძახება.
- სერვერის მიმართვა დინამიკურად მიერთებადი DLL ბიბლიოთეკისადმი.

პირველი გზა გულისხმობს CGI ან WIN-CGI, მეორე კი - ISAPI ან NSAPI ინტერფეისის გამოყენებას. თითოეულ მიდგომას გააჩნია თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები.

CGI-გამოყენებები სერვერისაგან ინფორმაციას იღებენ სტანდარტული შეტანის საშუალებებისა და გარემოს ამსახველი ცვლადების მეშვეობით. მათ მიერ ფორმირებული HTML-დოკუმენტები ასევე სტანდარტული გამოსასვლელით გადაეცემა კლიენტს.

ყველაზე პრიმიტიულ შემთხვევაში CGI-გამოყენება შეიძლება რეალიზებული იქნეს, როგორც კონსოლ-პროგრამა. ასეთი პროგრამის შესაქმნელად უნდა გავცეთ შემდეგი ბრძანება:

File → New → Other

New ფურცელზე მივმართავთ Console Application პიქტოგრამას.

ვკრებთ კოდს:

```
program Ptime;
{ $APPTYPE CONSOLE }
uses
  SysUtils;
```

```
var Days: array [1..7] of string =
```

```
  ('კვირა', 'ორშაბათი', 'სამშაბათი', 'ოთხშაბათი', 'ხუთშაბათი',
   'პარასკევი', 'შაბათი');
```

```
begin
```

```
  writeln ('<HTML>');
```

```
  writeln ('<H1> მოგესალმებით!</H1><HR>');
```

```
  writeln ('დღეს არის ' + DateToStr(Date) + ' (' +
    Days[DayOfWeek(Date)] + ')<HR>');
```

```
  writeln (FormatDateTime('თბილისის დროით h საათი და m წუთია. ', Time));
```

```
  writeln ('</HTML>');
```

```
end.
```

პროგრამას შევინახავთ და გავუშვებთ კომპილაციაზე. თუ ამ პროგრამის შესრულებას ჩვეულებრივი გზით შევეცდებით, მაშინ ეკრანზე გამოგვივა DOS ფანჯარა.

საჭიროა, ეს შესრულებადი მოდული მოვათავსოთ ...\\FrontPage Web\\Content\\cgi-bin კატალოგში. ბროუზერის სამისამართო ველში კი ვკრებთ:

mycomputer/cgi-bin/ ფაილის-სახელი.exe

(ანუ მოცემულ შემთხვევაში PTime.exe)

CGI-გამოყენებების უდავო ღირსებაა არის ის, რომ ისინი შეიძლება განთავსდნენ პრაქტიკულად ნებისმიერ WEB-სერვერზე, მაგრამ გამოყენებისადმი ყოველი მოთხოვნის გადაგზავნისას ხელახლა ხდება რესურსების მობილიზება-გათავისუფლება, რაც დროის საკმაოდ დიდ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული.

ამ ნაკლისაგან თავისუფალია ISAPI და NSAPI პროგრამული ინტერფეისები. (იხ. ქვემოთ).

WEB DELPHI სერვერი

ზემოთ განხილული პრიმიტიული კონსოლური პროგრამა მისი თითოეული გამოძახებისას ქმნიდა დინამიკურ WEB-ფურცელს (დროისა და თარიღის ახალი მნიშვნელობებით). ადვილი შესამჩნევია, რომ მასში გათვალისწინებული არ გახლდათ დროის რეალურ რეჟიმში მომხმარებლის ახალ-ახალ მოთხოვნებზე რეაგირების შესაძლებლობა.

DELPHI 7-ში ჩადებულია რიგი საშუალებებისა კლიენტსა და სერვერს შორის სწორედ ამგვარი ურთიერთობების დასამყარებლად.

სერვერული გამოყენებების დასაპროექტებლად გათვალისწინებულია TWebModule ტიპის WEB-კომპონენტი (არსებობს სხვა კომპონენტებიც, რომელთაც შემდგომ განვიხილავთ). ხაზგასმით აღვნიშნავთ, რომ ეს კომპონენტი უშუალოდ კომპონენტების პალიტრაში არ ფიგურირებს, რის გამოც გამოყენებაში მისი ჩართვისათვის უნდა გავცეთ შემდეგი ბრძანება:

File → New → Other

ამასთან, **New items** დიალოგურ ფანჯარაში **New** ჩანართზე მივმართავთ **Web Server Application** პიქტოგრამას.

გამოდის ფანჯარა, რომელშიც ვირჩევთ სერვერის ტიპს (მოცემულ შემთხვევაში ეს გახლავთ **CGI Stand-alone executable - CGI-ში შესრულებადი მოდული**).

OK და გამოდის ცარიელი ფანჯარა, რომელშიც დასაშვებია სხვადასხვა კომპონენტების განთავსება (ბაზასთან კავშირის, ფურცლების შემქმნელთა და სხვ.). ჯერჯერობით თავი შევიკავოთ ასეთი ქმედებებისაგან და ფანჯრის კონტექსტური მენიუდან **Action Editor** პუნქტის არჩევის შედეგად გამოვიძახოთ ე.წ. *მოქმედებების რედაქტორი*.

ობიექტების ინსპექტორის ფანჯარაში შეიძლება ჩავათვალიეროთ-განვსახვროთ WEB-მოდულის თვისებები. WEB-მოდულის ძირითადი თვისება არის **Actions**, რომლის ელემენტები ასახავენ ცალკეულ შესაძლო მოქმედებებს, ესენი კი, კლიენტის მოთხოვნის საფუძველზე, შეიძლება

განახორციელოს სერვერულმა პროგრამამ. თითოეული მოქმედების ძირითადი თვისებაა **PathInfo**. მის არსში უკეთ გასარკვევად მოვიყვანოთ ადრე განხილულთან შედარებით უფრო რთული სახით წარმოდგენილი URL-ის მაგალითი:

`http://www.myserv.com/p1/serv1.exe/action1?value=5&Resp=Yes`

ვხედავთ, რომ ოქმს მოსდევს პოსტის სახელი (ანუ სერვერის მისამართი). მოცემულ შემთხვევაში ეს არის

`www.myserv.com`

შემდეგ ფიგურირებს სერვერული გამოყენების სახელი (მანამდე გზის ჩვენებით):

`/p1/serv1.exe`

ამის შემდეგ მითითებულია URL-ის არააუცილებელი **PathInfo** ნაწილი: `/action1`

სწორედ ეს ინფორმაცია განსაზღვრავს სერვერული გამოყენების მიერ ინფორმაციის დამუშავების წესს.

მაგალითად, შეიძლება მიეთითოს პროცედურა, რომელიც მოახდენს მოცემული შეტყობინების დამუშავებას. “?” სიმბოლოს შემდეგ ჩაიწერება მოთხოვნა. ჩვეულებრივ, იგი წარმოადგენს ერთმანეთთან “&” სიმბოლოებით დაკავშირებული შემდეგი ფრაგმენტების მიმდევრობას:

იდენტიფიკატორი=მნიშვნელობა & იდენტიფიკატორი=მნიშვნელობა...

ამ ინფორმაციას სერვერული გამოყენება ამუშავებს.

დავუბრუნდეთ მოქმედების მთავარ **PathInfo** თვისებას. ცხადია, იგი ორგანულ კავშირშია URL-ის ზემოთ განხილულ **PathInfo** ელემენტთან. მათი თანხვედრის შემთხვევაში მუშაობას იწყებს შესაბამისი ხდომილობის დამმუშავებელი, რომლის სათაურს ასეთი სახე აქვს:

```
procedure TWebModule1.WebModule1WebActionItem1Action (
    Sender: TObject; Request: TWebRequest;
    Response: TWebResponse; var Handled: Boolean);
```

აქ **Request** პარამეტრი წარმოადგენს **TWebRequest** ტიპის მოთხოვნის ობიექტს, რომლის **string** ტიპის **Query** თვისება არის სწორედ URL-ის **Query** უბანი. მოცემული შემთხვევისათვის მას ექნება სახე:

`Value=5 & Resp=Yes`

რამდენადაც განსხვავებული - სიის სახით წარმოგვიდგენს იმავე ინფორმაციას **Request** ობიექტის სხვა - **QueryFields** თვისება (მისი ტიპია **TStrings**). მოცემული შემთხვევისათვის ეს თვისება შემდეგი ორი სტრიქონის სახით წარმოგვიდგება:

`“Value=5”` და `“Resp=Yes”`

პარამეტრის მნიშვნელობებისადმი მიმართვა შესაძლებელია შემდეგი ნოტაციით:

`Request.QueryFields.Values[‘Resp’]`

განსახილველ შემთხვევაში ნოტაცია დაგვიბრუნებს `‘Yes’` სტრიქონს.

Response პარამეტრი კი მომხმარებელს პასუხს უბრუნებს **string** ტიპის **Content** თვისების მეშვეობით. უმეტესწილად, ეს პასუხი გახლავთ **HTML** ტექსტი.

Handled პარამეტრი უზენაესს, დამთავრდა თუ არა **Response** ობიექტის ფორმირება. ზოგჯერ საჭიროა მის შექმნაზე მუშაობა გააგრძელონ სხვა მოქმედებებმა. ასეთ შემთხვევაში **Handled** პარამეტრს **false** მნიშვნელობა მიენიჭება და **Response** ობიექტი გადაეცემა შესაბამის მოქმედებას მის **Content** თვისებაში ჩაწერილი, წინა მოქმედებების მიერ გამომუშავებული ინფორმაციით.

ამრიგად, ჩვენ განვიხილეთ მოქმედების ობიექტის **PathInfo** თვისება და **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებელი.

აღვნიშნოთ, რომ მოქმედების ობიექტს გააჩნია აგრეთვე **Default** თვისება. ცხადია, იგი მხოლოდ ერთი მოქმედებისათვის შეიძლება იყოს დაყენებული **true** მდგომარეობაში. მოქმედების ობიექტის **Enabled** თვისება გვამცნობს, შედგება თუ არა ეს ობიექტი.

თვით სერვერს (რომელიც **TWebModule** ტიპისაა) შეიძლება განვუსაზღვროთ დამმუშავებელი **BeforeDispatch** და **AfterDispatch** ხდომილობებისათვის, ანუ მოთხოვნის დამუშავების დაწყებისა და დამთავრების სიტუაციებისათვის. გაანალიზების საფუძველზე, **BeforeDispatch** დამმუშავებელი მოთხოვნას მაშინვე გასცემს პასუხს ანდა, **Enabled** თვისებისადმი მნიშვნელობების მინიჭებით, ჩართავს-გამორთავს შესაბამის მოქმედებებს. მეორე დამმუშავებლის მეშვეობით კი შესაძლებელი ხდება, დაზუსტებულ იქნეს ხდომილობების მიერ მომზადებული პასუხი.

სერვერული გამოყენების მაგალითი

დავაპროექტოთ შემდეგი მარტივი სახის გამოყენება:

კლიენტს სერვერი უგზავნის შეკითხვას «რამდენია ორჯერ ორი»? ამასთან, ეკრანზე აისახება ორი ალტერნატიული პასუხი: სწორი და მცდარი. არჩევანის სერვერზე გადაგზავნის შემდეგ კლიენტს ეცნობება, რამდენად წარმატებული აღმოჩნდა მისი გონებრივი მოღვაწეობის შედეგი.

DELPHI-ში ვქმნით სერვერული გამოყენების მოდულს **File** → **New** → **Other** → **Web Server Application** ბრძანების გაცემით. ვაღებთ მოქმედებების რედაქტორს და ზემოთ განხილული შემთხვევის ანალოგიურად შეგვაქვს მასში ორი მოქმედება. პირველი მათგანი რეაგირებს მომხმარებლის არჩევანზე. მის **PathInfo** თვისებას ვანიჭებთ **"/1"** მნიშვნელობას. მეორე – დუმილით გათვალისწინებული მოქმედების დანიშნულება კი მომხმარებლისათვის შეკითხვის დასმა არის. ამ მოქმედების თვისებას **true** მნიშვნელობას ვანიჭებთ.

შემდეგი ნაბიჯია მოქმედებებისათვის **OnAction** ხდომილობების დამმუშავებლის დაწერა. ჯერ შევქმნათ კოდი დუმილით გათვალისწინებული მოქმედების დამმუშავებლისათვის:

```
procedure TWebModule1.WebModule1WebActionItem2Action (
    Sender: TObject; Request: TWebRequest;
    Response: TWebResponse; var Handled: Boolean);
```

```
begin
```

```
Response.Content := "<H1> შევისწავლოთ გამრავლების ტაბულა! </h1>" +
    "<P> გვიპასუხეთ, რამდენია ორჯერ ორი?</p><HR>" +
```

```

"<A HREF = 'TwiceTwo.exe/1?4'>4</a> თუ" +
"<A HREF = 'TwiceTwo.exe/1?5'>5</a> ?";
Handled := true;
end;

```

ვხედავთ, რომ HTML-კოდში ჩართულია ორი დაყრდნობა “4” და “5” ტექსტებით. ნებისმიერი პასუხის არჩევისას მოთხოვნა გადაეგზავნება პირველ მოქმედებას. არჩეული დაყრდნობის ტექსტის გაანალიზების შედეგად პირველი მოქმედება სხვადასხვა პასუხებს აფორმირებს.

პირველი მოქმედების OnAction ხდომილობის დამმუშავებელს შეიძლება ასეთი სახე ჰქონდეს:

```

procedure TWebModule1.WebModule1WebActionItem1Action (
    Sender: TObject; Request: TWebRequest;
    Response: TWebResponse; var Handled: Boolean);
begin
    if (Request.Query = '4')
    then Response.Content := 'პასუხია 4. თქვენ შესანიშნავი მათემატიკოსი
    ბრძანდებით!'
    else Response.Content := 'პასუხია 5. თქვენ მათემატიკაში ცოტა
    მოიკოჭლებთ!'
    Handled := true;
end;

```

პროექტს შევინახავთ, ვაკომპილირებთ და exe მოდულის სახით განვათავსებთ ჩვენი WEB-სერვერის შესრულებად კატალოგში. ახლა უკვე შესაძლებელია მისი ბროუზერში გამოძახება.

აღვნიშნოთ, რომ შეიძლებოდა ეს ამოცანა სხვაგვარადაც (უფრო მარტივად) გადაგვეწყვიტა – შეკითხვა პირდაპირ HTML-ფაილში ჩაგვედო, ნაცვლად მისი ფორმირებისა დუმილით გათვალისწინებული მოქმედების მიერ:

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE> გამრავლების ტაბულა </title>
</head>

<BODY>
<H1> შევისწავლოთ გამრავლების ტაბულა! </h1>
<P> გვიპასუხეთ, რამდენია ორჯერ ორი?</p>
<HR>
<A HREF = "http://mycomputer/cgi-bin/TwoTwo.exe/1?4"> 4 </a> თუ
<A HREF = "http://mycomputer/cgi-bin/TwoTwo.exe/1?5"> 5 </a> ?
<HR>
</body>
</html>

```

აქ ხაზი უნდა გავუსვათ შემდეგ გარემოებას. რადგანაც მოცემულ შემთხვევაში HTML-ფაილი და შესრულებადი (exe) ფაილი შესაძლოა, სხვადასხვა საქალაქებში განთავსდნენ, წინა შემთხვევისაგან

განსხვავებით, დაყრდნობებში მიეთითება შესრულებადი ფაილის სრული მისამართი.

ხელახლა ფორმირებულ **exe**-ფაილში, ცხადია, გასათვალისწინებელი იქნება მხოლოდ ერთადერთი მოქმედება, რომლის **PathInfo**="\"1".

HTML–კოდში ფორმების და ცხრილების გამოყენება

ზემოთ მოყვანილ მაგალითში კლიენტის სხვადასხვა პასუხების ფორმირებისათვის გამოყენებული იყო დაყრდნობები. მაგრამ, როცა პასუხების რიცხვი დიდია, ამასთან, განსხვავებული ფორმატის მქონე მონაცემების შემცველიც, ამჯობინებენ **<FORM> </form>** ელემენტის გამოყენებას. მის საწყის ტეგში განისაზღვრება რამდენიმე ატრიბუტის მნიშვნელობა. მათგან, უპირველეს ყოვლისა, აღვნიშნოთ **action** ატრიბუტი, რომლის მნიშვნელობა მიუთითებს მომხმარებლის მიერ ფორმაში შეტანილი მონაცემების მიმღების **URL**-ზე. მოვიყვანოთ მაგალითი:

action = "http://mycomputer/cgi-bin/test.exe"

შემდეგ, **method** ატრიბუტი („get“ ან „post“ მნიშვნელობით) გამოიყენება **HTTP** პროტოკოლის გამოყენებული მეთოდის მითითებისათვის.

get მეთოდის გამოყენების შემთხვევაში მოთხოვნაში ჩადებული მონაცემები იმყოფება **Request** ობიექტის **QueryFields** თვისებაში, ხოლო **post** მეთოდისათვის – ამავე ობიექტის **ContentFields** თვისებაში.

გავიხსენოთ, რომ კომპონენტები ფორმაში შეიტანება შემდეგი ელემენტების მეშვეობით:

<INPUT type="text">

<INPUT type="submit">

<TEXTAREA> და სხვ.

გარდა ტიპისა, ამ ელემენტებს გააჩნიათ რიგი სხვა ატრიბუტებისა.

submit დილაკით სერვერულ გამოყენებას ფორმიდან გადაეგზავნება მონაცემები - **name=value** წყვილით სახელდებული სტრიქონების თანმიმდევრობა.

იმის და მიხედვით, რომელი მეთოდი არის არჩეული: **post** თუ **get**, სერვერზე გადაგზავნილი ატრიბუტების მნიშვნელობები სხვადასხვა გზით წაიკითხება:

Request.ContentFields.Values('result')

Request.QueryFields.Values('result')

ორივე გამოსახულება დაგვიბრუნებს **result** ატრიბუტის მნიშვნელობას.

ფორმაში კომპონენტების უკეთ განლაგების მიზნით, ხშირად იყენებენ ცხრილებს. ცხრილი შეიცავს სტრიქონებს, სტრიქონები შედგება უჯრედებისაგან. სწორედ უჯრედებში განალაგებენ კომპონენტებს.

განვიხილოთ ისეთი გამოყენების დაპროექტების მაგალითი, როდესაც მომხმარებელს სთავაზობენ, პასუხი გასცეს შეკითხვაზე – რამდენია ორი შემთხვევით არჩეული ერთთანრიგიანი რიცხვის ნამრავლი. მომხმარებლის წინაშე ეკრანზე უნდა აისახოს ამდაგვარი სახის ინფორმაცია:

შეამოწმეთ, რამდენად კარგად იცით გამრავლების ტაბულა!

სავარაუდო შედეგის ფანჯარაში შეტანის შემდეგ დააწკაპუნეთ «პასუხი» ღილაკზე:

X =

დავწეროთ კოდი ამ სურათის ამსახველი HTML-დოკუმენტისათვის:

```
<HTML>
```

```
<HEAD>
```

```
<TITLE> გამრავლების ტაბულა </title>
```

```
</head>
```

```
<BODY>
```

```
<H1> შეამოწმეთ, რამდენად კარგად იცით გამრავლების ტაბულა!
```

```
</h1>
```

```
<P>სავარაუდო შედეგის ფანჯარაში შეტანის შემდეგ დააწკაპუნეთ  
«პასუხი» ღილაკზე:
```

```
</p>
```

```
<FORM method="POST" action="http://mycomputer/cgi-bin/mult.exe/1" >
```

```
<TABLE>
```

```
  <TR><TD><input type="text" name="num1" size="1"></td>
```

```
    <TD> x </td>
```

```
    <TD><input type="text" name="num2" size="1"></td>
```

```
    <TD> = </td>
```

```
    <TD><input type="text" name="result" size="3"></td>
```

```
    <TD><input type="submit" name="post" value="პასუხი"></td>
```

```
  </tr>
```

```
</table>
```

```
</form>
```

```
<FORM method="POST" action="http://mycomputer/cgi-bin/mult.exe/">
```

```
  <P><input type="submit" name="New" value="ახალი რიცხვები"></p>
```

```
</form>
```

```
</body>
```

```
</html>
```

კლიენტსა და სერვერს შორის მონაცემების გაცვლა

ახლა კი ავაგოთ სერვერული გამოყენება, რომელმაც უნდა გადაწყვიტოს ზემოთ დასმული ამოცანა.

დასაწყისში ყურადღება გავამახვილოთ ერთ გარემოებაზე, რომელსაც ადგილი აქვს ამდაგვარი სახის გამოყენებების შექმნის დროს:

დავუშვათ, დიალოგი იწყება კლიენტისათვის ორი რიცხვის გაგზავნით. როგორც უკვე ვიცით, ამის შემდეგ სერვერსა და კლიენტს შორის კავშირი წყდება. სერვერული გამოყენების ხელმეორედ გამოძახება ხდება მხოლოდ მაშინ, როცა პასუხის გაცემის შემდეგ მომხმარებელი აწკაპუნებს „პასუხი“ ღილაკზე. მაგრამ საქმე ისაა, რომ სერვერულმა გამოყენებამ უკვე აღარ იცის, რა რიცხვები გადაუგზავნა მან კლიენტს წინა დაკავშირებისას. ამ პრობლემის გადასაწყვეტად არსებობს ორი გზა:

- გადაგზავნილი რიცხვები დამახსოვრებული იქნეს სერვერის გარე მეხსიერებაში;
- პასუხის გაცემის მომენტში კლიენტმა სერვერს უკან გადმოუგზავნოს აღნიშნული რიცხვები.

შევნიშნოთ, რომ მეორე შემთხვევაში აღნიშნული პრობლემის მოხსნასთან ერთად ფართოვდება სერვერის შესაძლებლობები: კლიენტს უკვე თვითონაც შეეძლება გადასამრავლებელი რიცხვები შეარჩევა.

ექმნით სერვერის ახალ მოდულს. მოქმედებების რაოდენობა იქნება ორი:

პირველი მათგანი გააანალიზებს კლიენტის პასუხს (მისი PathInfo="/1"), ხოლო მეორე კი (მისთვის PathInfo="", Default=true) – შექმნის HTML დოკუმენტს.

მეორე ხდომილობის OnAction დამმუშავებელში ჩავწეროთ:

```
procedure TWebModule1.WebModule1WebActionItem2Action(
    Sender: TObject; Request: TWebRequest;
    Response: TWebResponse; var Handled: boolean);
```

```
var Num1, Num2: word;
```

```
begin
```

```
    Randomize;
```

```
    Num1 := Random(8)+1;
```

```
    Num2 := Random(8)+1;
```

```
    Response.Content:='<html><head><title> გამრავლების ტაბულა' +
    '</title></head><body>
```

```
    '<h1>შეამოწმეთ თქვენი ცოდნა გამრავლების ტაბულაში </h1>';
```

```
    Response.Content := Response.Content + 'ჩაწერეთ ფანჯარაში, რას' +
    'უდრის ნამრავლი და დააჭირეთ „პასუხ“ ღილაკზე.'
```

```
    Response.Content := Response.Content +
```

```
    '<form method="POST" ' +
```

```
    '&action="http://mycomputer/cgi-bin/mult.exe/1" <table>' +
```

```
    '<table><tr><td><input type="text" name="num1" size="1" ' +
```

```
    'value=IntToStr(Num1) + '></td><td> x ' +
```

```
    '<td><input type="text" name="num2" size="1" value=' +
```

```
    IntToStr(num2) + '></td><td> = ' +
```

```
    '<td><input type="text" name="result" size="3"></td>' +
```



```
'<td><input type="submit" name="post" value="პასუხი">' +
'</td></tr></table></form><BR>' +
'<form method="POST" ' +
'<action="http://mycomputer/cgi-bin/mult.exe">' +
'<p><input type="submit" value="ახალი რიცხვები" ' +
'<name="New"></p></form></body></html>';
```

```
Handled:=true;
end;
```

Randomize ფუნქციის ამოქმედება აუცილებელია გამოყენების ყოველი გაშვებისას. **Random** ფუნქციის მეშვეობით **Num1** და **Num2** ცვლადებს ენიჭებათ შემთხვევითად არჩეული რიცხვების მნიშვნელობები 1 - 9 დიაპაზონიდან.

შემდეგ ხდება ზემოთ აღწერილი HTML-დოკუმენტის ფორმირება.

რაც შეეხება პირველი მოქმედებისათვის **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებელს, მას შეიძლება ჰქონდეს ასეთი სახე:

```
procedure TWebmodule1.Webmodule1WebActionItem2Action(
    Sender: TObject; Request: TWebRequest;
    Response: TWebResponse; var Handled: boolean);
```

```
var Num1, Num2: word;
```

```
begin
```

```
if Request.ContentFields.Values['result'] =
```

```
IntToStr(StrToInt(Request.ContentFields.Values['num1']) *
```

```
StrToInt(Request.ContentFields.Values['num2'] ) )
```

```
then Response.Content:=
```

```
'<b>გილოცავთ! </b><p> თქვენ ბრწყინვალე მათემატიკოსი
ბრძანდებით!'
```

```
Else Response.Content :=
```

```
'მათემატიკა ცოტა დაგვიწყებიათ' <p>' +
```

```
'<a HREF=http://mycomputer/cgi-bin/mult.exe">' +
```

```
'<p>კიდევ სცადეთ </a></p>';
```

```
Handled: true;
```

```
end;
```

შევინახოთ გამოყენება **Mult** სახელით (სწორედ ეს სახელი ფიგურირებს ზემოთ მოყვანილი კოდის დაყრდნობის ტეგებში), მოვახდინოთ მისი კომპილირება და შესრულებადი მოდული მოვათავსოთ სერვერის შესრულებად კატალოგში. შევამოწმოთ გამოყენება მუშაობაში – დასმულ შეკითხვაზე გავცეთ სწორი და არასწორი პასუხები.

HTML შაბლონების გამოყენება

ზემოთ განხილული გამოყენების მაგალითზე დავრწმუნდით, თუ რამდენად მოუხერხებელია **OnAction** პროცედურაში შედარებით რთული სახის HTML დოკუმენტის ფორმირება. გამოსავალი მდგომარეობს HTML-შაბლონების გამოყენებაში. ესენი გახლავთ სპეციალური ტეგები,

რომლებიც სერვერული გამოყენების მიერ შეიცვლება HTML-გამოსახულებების სასურველი ფრაგმენტებით.

მოვიყვანოთ ასეთი ტეგის მაგალითი:

```
<#TagName Param1=Value1 Param2=Value2 ... >
```

აქ **TagName** შაბლონის სახელია, რომელიც შეიძლება შეირჩიოს მომხმარებელმა. ძირითადად ასეც ხდება, თუმცა მომხმარებელს შეუძლია ისარგებლოს სტანდარტული სახელის და ფუნქციის მქონე შაბლონებითაც, როგორც არის, მაგალითად, **Link** (შაბლონი გამოიყენება კავშირების განსაზღვრისათვის), **Image** (აფიქსირებს გრაფიკულ ელემენტებს) და სხვ.

შაბლონების ჩასართავად გათვალისწინებულია **Internet** ჩანართზე განთავსებული **PageProducer** კომპონენტი. სწორედ ამ კომპონენტზე დაყრდნობით გადავწყვეტთ ზემოთ დასახულ ამოცანას.

ექმნით ახალ სერვერულ მოდულს იმავე მოქმედებებით. პირველი მოქმედებისათვის უცვლელად გადმოგვაქვს კოდი **OnAction**-სათვის. რაც შეეხება მეორე მოქმედებას, მისთვის კოდის დაწერამდე **WebModule1** სერვერის ფანჯარაში გადავიტანოთ **PageProducer** კომპონენტი. ჩავათვალიეროთ ამ კომპონენტის თვისებები ობიექტების ინსპექტორის ფანჯარაში. უპირველეს ყოვლისა, გვაინტერესებს მისი **HTMLDoc** და **HTMLFile** თვისებები. პირველს გააჩნია **TStrings** ტიპი და მასში ჩვეულებრივი საშუალებების გამოყენებით ხდება HTML-კოდის შეტანა. **HTMLFile** თვისებაში კი შეიძლება ნაჩვენები იქნეს *.html (*.htm) ფაილის სახელი (თუ უპირატესობას ვანიჭებთ *.html დოკუმენტის ცალკე ფაილად გაფორმების ხერხს).

ორივე მიდგომას გააჩნია დადებითი და უარყოფითი მხარეები.

*.html მონაცემების ცალკე ფაილად შენახვა იძლევა რამდენიმე პროგრამის მიერ მისი ერთდროული გამოყენების შესაძლებლობას. ამასთან, ადვილდება დოკუმენტის მოდერნიზაციაც. ნაკლი კი ისაა, რომ სერვერული გამოყენების მისამართის შეცვლისას უნდა შეიცვალოს დოკუმენტზე დაყრდნობებიც, რის გამოც საჭირო ხდება გამოყენების ხელახლა კომპილირება.

იმ შემთხვევაში, თუ ეს *.html მონაცემები მხოლოდ მოცემულ გამოყენებას სჭირდება და მათში არც მომავალში იგეგმება რაიმე ცვლილებების შეტანა (რაც იშვიათი მოვლენაა), მაშინ უპირატესობა ენიჭება პირველ მიდგომას.

PageProducer კომპონენტთან დაკავშირებულია ერთადერთი **OnHTMLTag** ხდომილობა. მას ადგილი მაშინ აქვს, როდესაც HTML-დოკუმენტის ტექსტში შაბლონი გამოიყენება. **OnHTMLTag** ხდომილობის დამმუშავებლის სათაურს ასეთი სახე აქვს:

```
procedure TWebModule1.PageProducer1HTMLTag (
```

```
Sender: TObject; Tag: TTag; const TagString: String;
```

```
TagParams: TStrings; var ReplaceText: String);
```

Tag პარამეტრი შაბლონის ტიპს განსაზღვრავს, თუ შაბლონის სახელი (**TagString** პარამეტრი) ერთ-ერთი სტანდარტულად მიჩნეული სახის გახლავთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში ამ ტიპს ანიჭებენ **tgCustom**

მნიშვნელობას. (შეუნიშნოთ, რომ, უმეტესწილად, შაბლონისათვის არასტანდარტულ სახელს ირჩევენ).

tgParams-ით განისაზღვრება შაბლონის პარამეტრები (თუკი ეს საჭიროა).

ReplaceText პარამეტრში დამმუშავებელმა უნდა შეიტანოს შაბლონის შემცვლელი ტექსტი. თუ ტექსტი შეტანილი არ იქნა, შაბლონი ცარიელი სტრიქონით შეიცვლება.

ქვემოთ მოცემულია სხვადასხვა პარამეტრების მნიშვნელობათა ურთიერთშეთანადების ცხრილი:

Tag	TagString	TagParams	ReplaceText
tgLink	LINK	დაყრდნობა	<A>ელემენტში განთავსებული HTML ბრძანებები
tgImage	IMAGE	გრაფიკული გამოსახულების აღწერა	 ტეგი
tgTble	TABLE	ცხრილის ელემენტის აღწერა	<TABLE>ელემენტში განთავსებული HTML ბრძანებები
tgImageMap	IMAGEMAP	ცხელ უბანთან დაკავშირებული გრაფიკული გამოსახულება	<MAP>ელემენტში განთავსებული HTML ბრძანებები
tgObject	OBJECT	ActiveX ელემენტზე დაყრდნობა	<OBJECT>ელემენტში განთავსებული HTML ბრძანებები
tgEmbed	EMBED	Netscape ელემენტზე დაყრდნობა	<EMBED>ელემენტში განთავსებული HTML ბრძანებები
tgCustom	რაიმე სხვა ნებისმიერი სახელი	შეიძლება იყოს ცარიელი ან განისაზღვროს გამოყენების მიერ	გამოყენებით განსაზღვრული ბრძანებების ნებისმიერი მიმღევრობა

PageProducer კომპონენტის მიზმა სერვერული გამოყენების ამა თუ იმ მოქმედებასთან ორი გზით შეიძლება განხორციელდეს.

პირველი მათგანი გულისხმობს **Producer** თვისებაში მოდულში შეტანილი შესაბამისი **PageProducer** კომპონენტის სახელის ჩვენებას. ასეთ შემთხვევაში **PageProducer** კომპონენტით მოწოდებული HTML-დოკუმენტის ტექსტი **Response.Content** თვისების მეშვეობით გადაეცემა **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებელს (ცვლილებების შესატანად). როდესაც დოკუმენტში ცვლილებების შეტანა საჭირო არ გახლავთ, მაშინ **OnAction**-ში არაფერს ვწერთ.

თითოეულ **PageProducer** კომპონენტი მოცემულ მომენტში **Producer** თვისებით მხოლოდ ერთი მოქმედებას შეიძლება მიეხმეს. თუ აღმოჩნდა, რომ იგი რამდენიმე მოქმედებასთან არის მიბმული, გარდა პირველი

მოქმედებისა, ყველა სხვა მოქმედების **Producer** თვისებას იძულების წესით მიენიჭება **nil** მნიშვნელობა.

განვიხილოთ მეორე გზა. ამ შემთხვევაში **PageProducer** კომპონენტის **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებელთან დაკავშირება ხდება ამ დამმუშავებელიდან **PageProducer.Content** მეთოდის გამოძახებით. ასეთი გამოძახებისას **PageProducer** კომპონენტი აანალიზებს დოკუმენტს და აგენერირებს **OnHTMLTag** ხდომილობას, რომლის დამმუშავებელშიც ახდენს შაბლონების შეცვლას.

ყოველივე ზემოთ თქმულის გათვალისწინებით, ხელახლა დავწეროთ სერვერული გამოყენების კოდი. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მოდულში ვითვალისწინებთ იმავე მოქმედებებს და ამავე დროს მასში ვამატებთ **PageProducer** კომპონენტს.

ძირითადი **HTML-დოკუმენტის** ტექსტი, რომელიც ადრე გენერირდებოდა მეორე მოქმედების დამმუშავებელში, შეიძლება შეტანილი იქნეს ცალკე ფაილში, ანდა **PageProducer** კომპონენტის **HTMLDoc** თვისებაში:

```
<HTML>
<HEAD>
<TITLE> გამრავლების ტაბულა </title>
</head>
```

```
<BODY>
<H1> შეამოწმეთ, რამდენად კარგად იცით გამრავლების ტაბულა!
</h1>
```

```
<P>სავარაუდო შედეგის ფანჯარაში შეტანის შემდეგ დააწკაპუნეთ
«პასუხი» ღილაკზე:
</p>
```

```
<FORM method="POST" action="http://mycomputer/cgi-bin/mult1.exe/1" >
<TABLE>
  <TR><TD><input          type="text"          name="num1"          size="1"
value="#Tnum1"></td>
  <TD> x </td>
  <TD><input          type="text"          name="num2"          size="1"
value="#Tnum2"></td>
  <TD><input type="text" name="result" size="3" ></td>
  <TD><input type="submit" name="post" value="პასუხი"></td>
</tr>
</table>
</form>
```

```
<FORM method="POST" action="http://mycomputer/cgi-bin/mult1.exe">
  <P><input type="submit" name="New" value="ახალი რიცხვები"></p>
</form>
```

```
</body>
</html>
```

ვხედავთ, რომ დაყრდნობებში მოდულის სახელი **mult.exe** შეცვლილია **mult1.exe**-ით (ეს გამოყენების ახალი ვარიანტის სახელია); **num1** და **num2** ელემენტების აღწერაში დაემატა **value** ატრიბუტები **<#Tnum1>** და **<#Tnum2>** მნიშვნელობებით (მოიცემა შაბლონების მიერ). თუ ტექსტი ცალკე ფაილშია განთავსებული, **PageProducer** კომპონენტის **HTMLFile** თვისებაში უნდა მიეთითოს მისი სახელი.

რედაქტორის კოდის ფანჯრის **Preview** ჩანართიდან შეიძლება წარმოდგენა მივიღოთ, თუ როგორი იქნება **WEB-ფურცელზე** ინფორმაციის განლაგება (თუმცა აქ შაბლონები თავდაპირველი სახით აისახება). პირველი მოქმედებისაგან განსხვავებით, მეორისათვის იცვლება **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებლის კოდი – იგი მნიშვნელოვნად მარტივდება: **Num1** და **Num2** ცვლადების გამოცხადება გატანილია **OnAction**-ის ფარგლებს გარეთ. ეს ცვლადები გლობალური სახისაა, რათა მათ მნიშვნელობებზე გასვლა შეძლოს **PageProducer1** კომპონენტის **OnHTMLTag** ხდომილობის დამმუშავებელმაც. ამ უკანასკნელის კოდს შეიძლება ასეთი სახე ჰქონდეს:

```
procedure TWebModule1.PageProduserHTMLTag(Sender: Pobject;
      Tag: Ttag; const TagString: String;
      TagParams: Tstrings; var ReplaceText: String);
begin
  if (TagString = 'TNum1')
    then ReplaceText := InToStr(Num1)
    else if (TagString = 'TNum')
    then ReplaceText := IntToStr(Num2);
end;
```

მოცემულ ხდომილობის დამმუშავებელში ადრე **HTML-ტექსტში** მოყვანილი შაბლონები იცვლება **Num1** და **Num2** ცვლადების მნიშვნელობებით.

პროექტს ვინახავთ **mult1** სახელით და ვაკომპილირებთ. წინა ვარიანტისაგან განსხვავებით, იდენტური დანიშნულების მქონე ამ გამოყენების კოდი გაცილებით მოკლე და გამჭვირვალეა. გარდა ამისა, თუ ჩვენ კოდს ცალკეული ფაილის სახით წარმოვადგენთ, მისი მოდერნიზება გამოყენების ხელახალი კომპილაციის გარეშეც მოხერხდება.

მონაცემთა ბაზებთან მუშაობა ინტერნეტში

მონაცემთა ცხრილის ჩათვლიერება

ექმნით ახალ WEB-გამოყენებას. მასში ვითვალისწინებთ მხოლოდ ერთ მოქმედების ობიექტს, რომელსაც სახელად ვარქმევთ Default-ს და, ბუნებრივია, მის Default თვისებას ვანიჭებთ true მნიშვნელობას. გადაგვაქვს WEB-სერვერის ფანჯარაში Table და DataSetTableProducer კომპონენტები.

ჩვენთვის ნაცნობი გზით Table1 ცხრილური კომპონენტი დავაკავშიროთ SQL მონაცემთა ბაზის რომელიმე, მაგალითად, Pers ცხრილთან, ხოლო DataSetTableProducer კომპონენტი კი დავაკავშიროთ Table1-თან. ამ მიზნით, DataSetTableProducer კომპონენტის DataSet თვისებისათვის ავირჩიოთ Table1 მნიშვნელობა; ამასთან, Header თვისებაში შევიტანოთ ეკრანზე ცხრილის გამოყვანამდე საჭირო HTML-კოდის შემდეგი ფრაგმენტი:

```
<HTML>
<H1> საკადრო შემადგენლობა </h1>
<BODY>
```

შესაბამისად, Footer თვისებაში ჩაიწერება:

```
</body>
</html>
```

შევიტანოთ სათაური Caption თვისებაში და აქვე მნიშვნელობა განვუსაზღვროთ MaxRow თვისებასაც.

DataSetTableProducer კომპონენტის სხვა თვისებებისათვის მნიშვნელობების მინიჭება უფრო მოსახერხებელია სპეციალური რედაქტორიდან, რომელსაც გამოვიძახებთ კომპონენტის კონტექსტური მენიუდან ან მასზე ორჯერ დაწკაპუნებით.

რედაქტორის ფანჯარაში ვირჩევთ ეკრანზე ცხრილში გამოსაყვან ველებს Add New ან Add All Fields დილაკის მეშვეობით. შევნიშნოთ, რომ Add All Fields დილაკი მხოლოდ მაშინ არის ქმედუნარიანი, თუ მანამდე ვისარგებლეთ რედაქტორის მომსახურებით.

ცხრილში ყოველი ახალი ელემენტის შეტანის შემდეგ ობიექტების ინსპექტორში განვსაზღვრავთ მნიშვნელობებს მისი FieldName და Caption თვისებებისათვის.

ფანჯრის მარცხენა მხარეში შესაძლებელია თვისებები განვსაზღვროს უშუალოდ ცხრილს.

ამის შემდეგ OnAction ხდომილობის დამმუშავებელში (იგი აქ ერთადერთია) შეგვაქვს ოპერატორები:

```
Table1.Active := true;
Response.Content := DataSetTableProducer1.Content;
Table.Active := false;
```

პროექტს შევინახავთ DB1 სახელით და შევასრულებთ ყველა სხვა საჭირო ქმედებას. შედეგად, ბროუზერში აისახება მონაცემთა ბაზის

Personal ცხრილიდან გადმოგზავნილი ინფორმაცია (მას აქაც ცხრილის სახე ექნება).

ჩვენ შეგვიძლია პროგრამაში ჩავრთოთ, კლიენტის მოთხოვნისდა მიხედვით, სხვადასხვაგვარად ინდექსირებული ცხრილის ეკრანზე გამოყვანის შესაძლებლობაც. აღნიშნული მიზანი მიიღწევა **Table1** კომპონენტის **IndexName** თვისებისათვის შესაბამისი მნიშვნელობის მინიჭებით. შევიტანოთ **DataSetTableProducer1** კომპონენტის **header** თვისებაში კოდი:

```
<HTML>
  <head>

  </head>

  <body>
<h1> საკადრო შემადგენლობა</h1>

<Table Width="100%" Align= "Left" Border=1>
  <TR><TD>ბუღალტერია</TD> <TD> სანოძე </TD>
    <TD>    სანოძე </TD> <TD> სანოძე </TD>
    <TD>    1985      </TD> <TD> მდედრ </TD>
    <TD>22</TD></TR>
  <TR><TD>ბუღალტერია</TD><TD>რამიშვილი</TD>
    <TD> რამიშვილი </TD> <TD>რამიშვილი</TD>
    <TD>    1985      </TD><TD> მდედრ </TD>
    <TD>22</TD></TR>
  <TR><TD>ბუღალტერია</TD><TD>ქაჩლიშვილი</TD>
    <TD> ქაჩლიშვილი </TD> <TD> ქაჩლიშვილი </TD>
    <TD>    1985      </TD><TD> მამრ </TD>
    <TD>22</TD></TR>
</Table></body>
</html>
```

ამის შემდეგ უნდა მოხდეს ამ დაყრდნობებზე რეაგირების მომხდენი მოქმედების ფორმირება და მისი **PathInfo** თვისებისათვის **"/index"** მნიშვნელობის მინიჭება.

დაბოლოს, **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებელში ჩავწერთ კოდს:

```
case StrToInt (request.Query) of
  1: Table.IndexName := 'fio';
  2: Table.IndexName := 'depfio';
  3: Table.IndexName := 'year';
  4: Table.IndexName := '';
end;
Table1.Active := true;
Response.Content := DataSetTableProducer1.Content;
Table1.Active := false;
```

პროექტი შევინახოთ DB2 სახელით (ეს სახელია მითითებული Header-ში) და ჩავატაროთ სხვა საჭირო მანიპულაციებიც. ვნახავთ, რომ ბროუზერიდან შესაძლებელი გახდება მასში ცხრილის სხვადასხვა ველის მნიშვნელობების მიხედვით სორტირებული სახით გამოყვანა.

შესაძლებელია, აგრეთვე, კლიენტმა განსაზღვროს კრიტერიუმების სახე მონაცემების ფილტრაციისათვის და სხვ.

ცალკეულ ჩანაწერებთან მუშაობა

წინა პარაგრაფში გამოყენებულ DataSetTableProducer კომპონენტს არ შეეძლო ცხრილში აესახა memo და გრაფიკული ინფორმაციის შემცველი ველები.

ამ მიზნის განსახორციელებლად სხვა - DataSetPageProducer კომპონენტი გამოიყენება. იგი ბევრი რამით წააგავს ადრე განხილულ PageProducer კომპონენტს, რომელიც უზრუნველყოფდა HTML-შაბლონებთან მუშაობას. მაგრამ DataSetPageProducer კომპონენტი მონაცემთა კრებულთან კავშირდება DataSet თვისებით და იგი ავტომატურად ახდენს იმ შაბლონების შეცვლას, რომელთა სახელები ემთხვევა ველების სახელებს. შაბლონების ჩანაცვლება ხორციელდება მიმდინარე ჩანაწერში ველების არსებული მნიშვნელობებით.

ამრიგად, DataSetPageProducer კომპონენტის მეშვეობით შეიძლება არჩეულ იქნეს ცალკეული ჩანაწერების ველები, როგორც ტექსტური, ასევე memo და გრაფიკული გამოსახულებების შემცველნი.

კვლავ ვქმნით ახალ მოდულს და მასში გადაგვაქვს Table და DataSetTableProducer კომპონენტები. მონაცემთა ბაზის ცხრილთან მიბმას წინა შემთხვევის ანალოგიურად ვახდენთ. ოღონდ თავს ვიკავებთ მონაცემთა კრებულის ინდექსირებისაგან. ამ ქმედებას პროგრამულად განვახორციელებთ.

DataSetTableProducer კომპონენტს რედაქტორის მეშვეობით, წინა მოდულში გამოყენებულთა გარდა, დავუმატოთ კიდევ ერთი სვეტიც. მივმართოთ ობიექტების ინსპექტორს და Caption-ში ჩავწეროთ “დამატებითი-ინფ”, ხოლო FieldName-ში – “დამ-ინფ”. შევნიშნოთ, რომ ბოლო ქმედებაზე შეიძლება უარიც ვთქვათ.

მომხმარებლის მიერ ამორჩეული თანამშრომლის შესახებ შესახებ დამატებითი ინფორმაციის გასათვალისწინებლად მივმართავთ უჯრის შემცველობის გენერირების OnFormatCell ხდომილობის დამმუშავებელს.

ხდომილობის დამმუშავებლის სათაურს ექნება სახე:

```
procedure TWebModule1.DataSetTableProducer1FormatCell ()
```

```
  Sender: TObject; CellRow, CellColumn: integer;
  var Bgcolor: THTMLBgcolor; var Align: THTMLAlign;
  var Valign: THTMLAlign; var CustomAtts, CellData: string);
```


CellRow და **CellColumn** პარამეტრები უჯრედის კოორდინატებს განსაზღვრავენ. სტრიქონებისა და სვეტების ინდექსების ათვლა ხდება 0–დან. ამასთან, ყურადღება უნდა მიექცეს იმ ფაქტს, რომ ნულოვანი ინდექსი სათაურის სტრიქონს ეთმობა.

BGColor პარამეტრი უჯრედის ფონის ფერს განსაზღვრავს, **Align** და **Valign** – ჰორიზონტალსა და ვერტიკალში პოზიციებს.

CellData-ში შეიტანება ტექსტი ან HTML-ბრძანებები, **CustomAttrs**-ში კი დამატებითი ატრიბუტები აისახება.

ჩვენს შემთხვევაში **OnFormatCell**-ში ჩავწერთ:

```
procedure TWebModule.DataSetTableProducer1FormatCell (
  Sender : TObject ; CellRow, CellColumn: integer;
  var BgColor :THTMLBgColor ; var Align:THTMLAlign;
  var VAlign : THTMLAlign; var CustomAttrs, CellData: String );
begin
  if(CellRow>0) and (CellColumn=7)
    then CellData := '<a href= "/cgi-bin/db3.exe/record ? N=' +
      Table1Num.AsString + ' ">ჩათვალიერება</a>' ;
end ;
```

ამ კოდს მერვე სვეტის (მისი ინდექსია 7) თითოეულ უჯრაში, გარდა სათაურის უჯრისა, შეაქვს დაყრდნობა ჩვენი გამოყენების (რომელსაც შემდგომ სახელად მიენიჭება «DB3») მოქმედებაზე. ამ მოქმედებას გადაეცემა პარამეტრი **N** სახელითა და ისეთი მნიშვნელობით, რომელიც ტოლია მონაცემთა ბაზის ცხრილში **Num** სახელის მქონე გასაღებური ველის მნიშვნელობის. სწორედ ამ პარამეტრის მეშვეობით ახდენს გამოყენება მოთხოვნაში მითითებული ჩანაწერის იდენტიფიცირებას. უჯრედში შეიტანება ტექსტი «ჩათვალიერება».

Default მოქმედების **OnAction** ხდომილობის დამმუშავებელში შეგვაქვს კოდი:

```
Table1.Active := false;
Table1.IndexName := 'depfio';
Table1.Active := true;
Response.Content := DataSetTableProducer1.Content ;
```

შედეგად ხდება ცხრილის ინდექსირება და უჯრედის შევსება.

დავასრულოთ გამოყენება და გავუშვათ შესრულებაზე. შევამჩნევთ, რომ «ჩათვალიერება» დაყრდნობებს ჯერ არსად გავყავართ.

WEB-მოდულში ჩავამატოთ მოქმედება, რომელსაც დაეკისრება სწორედ ეს ფუნქცია – ობიექტის შესახებ დამატებითი ინფორმაციის გამოყვანა. ვუწოდოთ ამ მოქმედებას “record” და **PathName** თვისებას მივანიჭოთ “/record”. აღნიშნული მოქმედება უნდა ურთიერთობდეს **DataSetPageProducer** კომპონენტთან. გადავიტანოთ ეს კომპონენტი WEB-მოდულში და მის **DataSet** თვისებას მნიშვნელობად განვუსაზღვროთ **Table1**, **HTMLDoc** თვისებაში კი შევიტანოთ შემდეგი ტექსტი:

```

<HTML>
  <head> </head>
  <body>
    <h1>თანამშრომლის ჩანაწერის ჩათვალიერება</h1>
    <TABLE width="100%" Align="Left">
      <TR><TD Align="Left"><b>გვარი</TD><TD><b>სახელი</TD>
        <TD><b>მამის სახელი</TD><TD><b>დაბადების თარიღი
          </TD><TD><b>სქესი</TD><TD><b>ასაკი</TD></TR>
      <TR><TD><#Fam></TD><TD><#Nam></TD><TD><#Par></TD>
        <TD><#Year_b></TD><TD><#Sex></TD><TD><#Age></TD></TR>
    </TABLE>
    <br><br><br><br>
    <TABLE width="100%">
      <TR><TD Align="Left"><b>daxasiaTeba</TD></TR>
      <TR><TD><#charact></TD><TD><#Photo></TD></TR></TABLE>
  </body>
</html>

```

ეს ტექსტი აფორმირებს კადრების შემადგენლობის ამსახველ WEB-ფურცელს.

მოცემული ცხრილის HTML-ტექსტში შეტანილია შაბლონები შესაბამისი ველების სახელებით. აღნიშნული შაბლონები DataSetPageProducer კომპონენტის მიერ შეიცვლება მიმდინარე ჩანაწერის ველების მნიშვნელობებით.

record მოქმედების OnAction ხდომილობის დამმუშავებელში შეგვაქვს კოდი, რომელიც Locate მეთოდით განსაზღვრავს მიმდინარე ჩანაწერს:

```

Table1.Active := false;
Table1.Indexname:= ' ';
Table1.Active := true;
Table1.Locate('Nom', Request.QueryFields.Values['N'],[ ]);
Response.Content :=DataSetPageProducer1.Content;

```

მომდევნო ცხრილში განთავსდება თანამშრომლის დახასიათება და ფოტოსურათი. ჯერჯერობით მათ ნაცვლად HTML ტექსტში შეტანილია შაბლონები Charact და Photo სახელებით. ამ შაბლონების გაშიფრვა უნდა მოხდეს DataSetPageProducer კომპონენტის OnHTMLTag ხდომილობის დამმუშავებელში:

```

if (TagString = ' ')
  then ReplaceText := Table1.FieldByName(' ').AsString
else if (TagString = ' Photo ')
  then ReplaceText := '< img src = photo?N = ' +
    Table1.FieldByName('Num').AsString + ' > ';

```

Charact ველისაგან განსხვავებით, ეკრანზე ფოტოსურათის გამოტანას მეტი ძალისხმევა სჭირდება, რადგანაც დაუშვებელია HTML-დოკუმენტში გრაფიკული ველის პირდაპირი გზით გადაცემა. ამის გამო საჭირო ხდება HTML-დოკუმენტში ტეგის ჩართვა, რომლიდანაც განხორციელდება

სერვერისადმი კიდევ ერთი მიმართვა. პასუხად კლიენტს გადმოეგზავნება ნაკადში განთავსებული ნახატი.

მაშასადამე, აუცილებელი ხდება სერვერის WEB-მოდულში ერთი მოქმედების დამატებაც. დავარქვათ მას Photo და PathInfo-ს მივანიჭოთ “/photo” მნიშვნელობა.

```

OnAction ხდომილობის დამმუშავებელში შევიტანოთ შემდეგი კოდი:
procedure TWebModule1.TWebModule1PhotoAction(Sender: TObject;
  Request: TWebRequest; Response; var Handled: Boolean);
var
  B: TBitmap;
  S1: TMemoryStream;
begin
  Table1.Locate('Num',Request.QueryFields.Values['N'],[ ]);
  B := TBitmap.Create;
  B.Assign(Table1.FieldByName('Photo'));
  S1 := TMemoryStream.Create;
  B.SaveToStream(S1);
  S1.position := 0;
  Response.ContentType := 'image/x - xbitmap';
  Response.ContentStream :=S1;
  B.Free;
end;
```

ეს კოდი ქმნის TBitmap ტიპის დროებითი სახის ობიექტს, რომელშიც დაფიქსირდება მიმდინარე ჩანაწერის Photo ველის შემცველობა.

შემდეგ იქმნება TMemoryStream ტიპის ნაკადის S1 ობიექტი. მასში შეიტანება B ობიექტის შემცველობა და ნაკადის პოზიციად განისაზღვრება მისი დასაწყისი, ხოლო დასაბრუნებელი შედეგისათვის კი - ტიპი (და ქვეტიპი):

```
Response.ContentType := 'image/x-xbitmap';
```

აქ image ტიპია, ხოლო x-xbitmap – ქვეტიპი.

Response.ContentStream უნდა შეიცავდეს იმ ნაკადის მაჩვენებელს, რომლიდანაც აიღება ობიექტი.

დაბოლოს, ხდება დროებითი B ობიექტის განადგურება.

დავასრულოთ სერვერული გამოყენების შექმნა და შევამოწმოთ იგი მუშაობაში.

მონაცემთა კრებულების რედაქტირება

დავუშვათ, გვსურს ინტერნეტში გამოვაცხადოთ რაიმე ვაკანსიები და მსურველებს შევთავაზოთ, დარეგისტრირდნენ.

მოვიყვანოთ სარეგისტრაციო ფურცლის მაგალითი. მასში შეტანილი ინფორმაცია კლიენტის მიერ სერვერზე გადაიგზავნება და კორექტულობაზე შემოწმების გავლის შემდეგ განთავსდება მონაცემთა ბაზის Personal ცხრილში.

სარეგისტრაციო ფურცლისათვის დავწეროთ ასეთი HTML-კოდი:

```

<html>
  <head>
    <title>სამუშაოზე მიღება</title>
  </head>
  <body>

  <h1><b> თანამდებობაზე პრეტენდენტის რეგისტრაცია</b></h1>
  <p>ჩაწერეთ თქვენს შესახებ ცნობები და დააჭირეთ
    ღილაკს "რეგისტრაცია"
  </p>
  <form method="POST" action = "DB4.exe/resp">
    <table>
      <tr>
        <td><strong> გვარი </strong></td>
        <td><input type="text" name="fam" size="20"></td>
      </tr>
      <tr>
        <td><strong>სახელი</strong></td>
        <td><input type="text" name="Nam" size="20"></td>
      </tr>
      <tr>
        <td><strong> მამის სახელი</strong></td>
        <td><input type="text" name="Par" size="20"></td>
      </tr>
      <tr>
        <td><strong> სქესი</strong></td>
        <td><input type="radio" value="mamr" checked name="sex">
          <strong> მამრ </strong>
        <td><input type="radio" value="mdedr" checked name="sex">
          <strong> მდედრ </strong></td></tr>
      <tr>
        <td><strong> დაბადების თარიღი</strong>&nbsp;</td>
        <td><input type="text" name="Year" size="4"></td>
      </tr>
      <tr>
        <td></td>
        <td><div align= "center"><center><p><input type="submit"
          value="რეგისტრაცია" name="B1"></p>
        </td>
      </tr>
    </table>
  </form>
</body>
</html>

```

ჩანს, რომ ფორმაში განთავსებულია ცხრილი, მასში კი – წარწერები და შეტანის კომპონენტები:

Fam, Nam, Par, Year (ერთსტრიქონიანი რედაქტირების ფანჯრებია);

B1 ღილაკით ხდება Post მეთოდის გამოძახება და DB4.exe გამოყენებისათვის ინფორმაციის გადაგზავნა („/resp“ გზით);

Sex კომპონენტი წარმოადგენს ორი რადიოღილაკისაგან შემდგარ ჯგუფს. მისგან DB4.exe გამოყენება დებულობს ინფორმაციას პრეტენდენტის სქესის შესახებ.

მომზადებული Web-ფურცელი შეიძლება უშუალოდ განვათავსოთ სერვერზე და მუშაობა დავიწყოთ მისი გამოძახებით. მაგრამ უკვე ვიცით, რომ უმჯობესია, ფურცელი ჩავტვირთოთ სერვერული გამოყენებიდან.

დავაპროექტოთ ეს სერვერული გამოყენება. შევქმნათ Web-სერვერის ახალი მოდული და გადავიტანოთ მასზე Table და PageProducer კომპონენტები. წინა გამოყენებების მსგავსად, აქაც Table1 კომპონენტი მონაცემთა ბაზის Pers ცხრილთან დავაკავშიროთ.

შემდეგ, PageProducer1 კომპონენტის HTMLDoc თვისებაში შევიტანოთ Web-ფურცლის შესაქმნელად ზემოთ მომზადებული HTML-ტექსტი. შევქმნათ მოქმედება და მისი Default თვისება დავაყენოთ true-ში. რადგანაც ამ მაგალითში HTML-ტექსტი შაბლონებს არ შეიცავს, ადარ გვჭირდება OnAction-დან PageProducer1-ის გამოძახება. და, საერთოდაც, ეს დამმუშავებელი საჭირო ადარ გახლავთ. საკმარისია, მოცემული მოქმედების Producer თვისებაში მივუთითოთ PageProducer1 კომპონენტი.

აქვე აღვნიშნოთ, რომ ზემოთ მოყვანილ HTML-ტექსტში ნაჩვენებია „/resp“ გზაც.

შევქმნათ მოქმედების მოდული და დავარქვათ მას Response. მასთან დაკავშირებულ OnAction ხდომილობის დამმუშავებელში შევვაქვს კოდი, რომელიც ამოწმებს სერვერისათვის გადაგზავნილი ინფორმაციის სისწორეს, შეცდომების აღმოჩენის შემთხვევებში კლიენტს უგზავნის შესაბამის შეტყობინებებს, ხოლო თუ ყველაფერი წესრიგშია, მონაცემები შეაქვს ბაზაში.

ხდომილობის დამმუშავებელი შეიძლება ასეთი სახის იყოს:

```
procedure TWebModuleResponseAction (
    Sender: TObject; Request: TWebRequest;
    Response: TWebResponse; var Handled; Boolean);
var year: word;
begin
    if (Request.ContentFields.Values['Fam'] = ' ') or
        (Request.ContentFields.Values['Nam'] = ' ') or
        (Request.ContentFields.Values['Par'] = ' ') or
        (Request.ContentFields.Values['Year'] = ' ')
    then begin
        Response.Content :=
            '<p>სარეგისტრაციო ბლანკი არასრულად არის შევსებული.' +
            '<p> ხელმეორედ შეიტანეთ მონაცემები.'
        Handled := true;
    end;
```

```

end
else begin
  try
    year := StrToInt(ContentFields.Values['Year']);
  except
    Response.Content := '<p>დაბადების თარიღის ფორმატში შეცდომაა.' +
      '<p>ხელმეორედ შეიტანეთ მონაცემები.'
    Handled := true;
    exit;
  end;
  if (year < 1917) or (year > 1980)
  then begin
    Rersponse.Content := '<p>სამწუხაროდ, თქვენი ასაკი არ შეესაბამება
      ამ თანამდებობას';
    Handled := true;
    exit;
  end;
  Table1.Active := true ;
  Table1.Insert ;
  Table1Fam.AsString := Request.ContentFields.Values['Fam'] ;
  Table1Fam.AsString := Request.ContentFields.Values['Nam'] ;
  Table1Fam.AsString := Request.ContentFields.Values['Par'] ;
  Table1Year_b.AsInteger := year ;
  Table1Sex.Value := ContentFields.Values['Sex'] ;;
  // ახალი ჩანაწერების გადაგზავნა მონაცემთა ბაზაში
  Table1.Post;
  Table1.Active := false;
  Response.Content :=
    '<p> გმადლობთ! <p>მონაცემები თქვენს შესახებ შეტანილ იქნა ბაზაში' +
    '<p>ჩვენ განვიხილავთ თქვენს კანდიდატურას და შეგატყობინებთ შედეგს';
    Handled := true ;
  end;
end;

```

თავდაპირველად, ხდება შემოწმება, შევსებულია თუ არა ყველა ველი. ხარვეზების აღმოჩენის შემთხვევაში მომხმარებელს ეცნობება ნაკლის შესახებ და მას ეძლევა საშუალება, ხელახლა შეავსოს ანკეტა. ამასთან, შესაძლებელია წინა ფურცელზე დაბრუნება და მხოლოდ ხარვეზების აღმოფხვრა მასზე.

შემდეგი ოპერატორი ამოწმებს Year ველის ფორმატის სისწორეს - იგი უნდა შეიცავდეს მხოლოდ მთელ რიცხვებს. მოწმდება აგრეთვე, ჯდება თუ არა ეს რიცხვი წინასწარ განსაზღვრულ დიაპაზონში ...

პროექტს შევინახავთ DB4 სახელით, ჩავატარებთ ყველა სხვა საჭირო მანიპულაციას და შევამოწმებთ მუშაობაში.

ზემოთ განხილულ თითოეულ მაგალითში ინტერნეტში განთავსებულ მონაცემთა ბაზებთან დასაკავშირებლად ვიყენებდით Table კომპონენტს. ცხადია, შესაძლებელია ვისარგებლოთ Query კომპონენტითაც. მხოლოდ ამ შემთხვევაში ფორმაში გადაგვაქვს არა DataSetTableProducer, არამედ QueryTableProducer კომპონენტი. მისი Query თვისება უნდა შეიცავდეს დაყრდნობას TQuery ტიპის მონაცემთა კრებულზე. სხვა მხრივ, ამ კომპონენტების თვისებები ერთმანეთისაგან არ განსხვავდება.

ყველაფერი ის, რაც აქამდე განვიხილეთ, მიეკუთვნებოდა ინტერნეტისათვის გამოყენების დამუშავების ე.წ. Broker ტექნოლოგიას. მისი არსი შემდგომში მდგომარეობს:

Web Broker ტექნოლოგიაში ძირითადი სამუშაოების შესრულება ეკისრება სერვერს. იგი კლიენტს HTTP ოქმის მეშვეობით უგზავნის HTML ფურცელს. მომხმარებელი კლიენტური გამოყენების - ბროუზერის დახმარებით ჩაათვალიერებს ამ ფურცელს, გარკვეული მანიპულაციების ჩატარებით აფორმირებს მორიგ მითხოვნას სერვერისადმი, ანდა დაყრდნობის მეშვეობით გადადის სხვა Web-ფურცელზე. პროცესს ციკლური ხასიათი აქვს. სერვერს შეუძლია ერთდროულად რამდენიმე კლიენტთან იმუშაოს.

WebSnap ტექნოლოგია

ინტერნეტში მუშაობისათვის, ზემოთ აღწერილ WEBSnap ტექნოლოგიის გარდა, იყენებენ რიგ სხვა ტექნოლოგიებსაც.

გავეცნოთ WEBSnap ტექნოლოგიას, რომლისთვისაც საფუძველს წარმოადგენს იგივე Web Broker ტექნოლოგია. შედეგად, WEBSnap-ს შეუძლია შეასრულოს ყველა ზემოთ აღწერილი ფუნქცია. მაგრამ WEBSnap ტექნოლოგია რიგ დამატებით საშუალებებსაც ფლობს, კერძოდ:

WEBSnap ტექნოლოგიაში დასაშვებია სერვერის მხარეზე სკრიპტების გამოყენებაც. მის ღირსებებში შედის, აგრეთვე, გამოყენების მრავალ-მოდულიანობა, კონკრეტული მომხმარებლის შესახებ ინფორმაციის დაფიქსირების შესაძლებლობა (რაც პაროლურ დაცვას აადვილებს), პროგრამირების ვიზუალიზაციის უფრო მაღალი ხარისხი და სხვ.

WebSnap სერვერი

Web Broker გამოყენების მსგავსად, WebSnap გამოყენებაც შედგება .exe ან .dll ტიპის შესრულებადი ფაილისა და HTML ფურცლების შაბლონების რიგი ფაილებისაგან. ასე რომ, ფურცლებში ცვლილებების შეტანა შესაძლებელია შესრულებადი ფაილის ხელახალი კომპილირების გარეშე.

როგორც აღვნიშნეთ, **WebSnap** გამოყენება შეიძლება მოიცავდეს რამდენიმე მოდულს. ძირითადი გახლავთ **TWebAppPageModule**-ის, ანუ **Web**-გამოყენების ტიპის მოდული. მის გარდა, გამოყენებაში შეიძლება ჩართული იქნეს **TWebPageModule** ტიპის **Web**-ფურცლის რამდენიმე მოდულიც. დასაშვებია აგრეთვე მონაცემების მომწოდებელი შემდეგი მოდულების შექმნაც:

TWebAppDateModule - გამოყენებისათვის;

TWebDateModule - **Web**-ფურცლისათვის (რამდენიმეც შეიძლება იყოს).

აღვნიშნოთ, რომ ამ მოდულებისათვის განკუთვნილია სხვადასხვა სახის კომპონენტები. ისინი განთავსებულია **WebSnap** ჩანართზე.

WebSnap გამოყენების შესაქმნელად გავცეთ ბრძანება:

File → **New** → **Other**

(შესაძლებელია ასევე დილაკების ნებისმიერი პანელის კონტექსტურ მენიუში **Internet** ინდიკატორის მონიშვნა).

ავირჩიოთ **WebSnap Application** პიქტოგრამა.

გამოდის ფანჯარა, რომელშიც ვაყენებთ:

- ტიპისათვის **CGI stand-alone executable**-ს;
- ცოტა ქვემოთ ვირჩევთ **Page Module** ვარიანტს;
- პანელის ქვედა ნაწილში სახელს ვარქმევთ **Web**-ფურცელს (მაგალითად, **Page1**-ს).
- აქვე შესაძლებელია კეშირების ვარიანტის არჩევა (ასეთ შემთხვევაში მოდული სეანსებს შორის შეინახება სერვერის მეხსიერებაში, რაც განაპირობებს დროში ეკონომიას, თუმცა, ცხადია, იწვევს მეხსიერების ხარჯს).

Page Options დილაკზე დაწკაპუნებით გამოგვყავს შემდგომი დიალოგური ფანჯარა. ვახდენთ ასეთ არჩევანს:

- ფურცლის კომპონენტისათვის – **Page Producer**;
- სკრიპტისათვის – **Jscript** ;
- მოვნიშნავთ **New File** ინდიკატორს;
- შაბლონისათვის – **Standard**;
- სათაურის **Title** ველში ვწერთ – “საწყისი ფურცელი”;
- მოვნიშნავთ **Published** ინდიკატორს მოთხოვნისას ფურცლის ავტომატურად ასარჩევად.

OK და სერვერის პროექტი შექმნილია. ეკრანზე აისახება სერვერის მოდულის ფორმა მასზე დატანილი ყველა აუცილებელი კომპონენტით. რადგანაც ამ კომპონენტების თვისებები ავტომატურად გაიწყო, დეტალებში გარკვევა არც ისე გადაუდებელი საქმეა. ერთადერთი, რაც სასურველია, გახლავთ **Application Adapter** კომპონენტის **ApplicationTitle** თვისებისათვის უფრო შინაარსობრივი სახელის მინიჭება.

ახლა კი პროექტში ჩავრთოთ მოდული მონაცემებისათვის. **Internet** ინსტრუმენტული პანელიდან გადმოვიტანოთ **WebSnap DataModule**.

გამოდის პატარა დიალოგური ფანჯარა **Caching** და **Creation** სიებით. კეშირებასთან დაკავშირებით არჩევანი უკვე გაკეთებული გვაქვს. რაც შეეხება **Creation** სიას, **On Demand**-ის არჩევისას მოდული შეიქმნება მისი გამოძახების მომენტში, ხოლო **Always** მას შექმნის გამოყენების შესრულების დაწყებისთანავე. ნებისმიერ ვარიანტში ეკრანზე აისახება ახლახან შექმნილი მონაცემთა მოდულის ფანჯარა. მონაცემთა კრებულად შევარჩიოთ **Table** კომპონენტი.

Table-ს ვაკავშირებთ მონაცემთა ბაზის **Personal** ცხრილთან, ველების რედაქტორიდან შემოგვყავს ყველა ველი, ვირჩევთ სასურველ ინდექსს და **Active** თვისებას ვანიჭებთ **true** მნიშვნელობას. შევნიშნოთ, რომ ყველა ეს ქმედება ჩვენთვის კარგად ნაცნობია. მაგრამ არის ერთი თავისებურებაც: იმ მიზნით, რომ **WebSnap** სერვერმა ავტომატურად შეძლოს მონაცემთა კრებულზე საჭირო ოპერაციების (მაგალითად, ნავიგაციის ოპერაციების) ჩატარება, ცხრილის **Num** პირველადი გასაღებური ველისათვის **ProviderFlags** თვისებაში უნდა ჩავრთოთ **pflnKey** ალამი.

რადგანაც **Table** კომპონენტი **BDE**-ს სფეროდან არის, აუცილებელი ხდება მონაცემების მოდულში **Session** კომპონენტის დამატებაც, რომლის **AutoSessionName** თვისებას მნიშვნელობად უნდა განვუსაზღვროთ **true**. დავინახავთ, რომ **Session** და **Table** კომპონენტების **SessionName** თვისებაში ჩაჯდება ავტომატურად გენერირებული სესიის სახელი.

WebSnap ჩანართიდან მოდულში ჩავამატოთ **DataSetAdapter** ადაპტერი. მის **DataSet** თვისებაში დავაყენოთ **Table1**. შემდეგ საჭიროა ვაჩვენოთ **Web**-ფურცლის სკრიპტებში გამოყენებული ელემენტები (აქ ადაპტერის ველები). ორჯერ ვაწკაპუნებთ **Adapter1** კომპონენტზე. გამოსულ ფანჯარაში **New Item** ღილაკზე დაწკაპუნებებით შეიძლება ადაპტერის ველების სხვადასხვა ტიპების შემოყვანა და მათი თვისებების განსაზღვრა, მაგრამ ჯერჯერობით ჩვენ უფრო მარტივი ამოცანა გვაქვს გადასაწყვეტი: საჭიროა მხოლოდ ადაპტერის ველების ობიექტების შექმნა, რომლებიც შესატყვისობაში იქნებიან მონაცემთა ცხრილის ველებთან. ამ მიზნით, კონტექსტური მენიუდან გავცემთ **Add All Fields** ბრძანებას. შედეგი აისახება **Data** თვისებაში.

ამჯერად დავაწკაპუნოთ **Adapter** კომპონენტის **Actions** თვისების გვერდით მყოფ მრავალწერტილიან ღილაკზე და გამოსულ ფანჯარაში გამოვიძახოთ კონტექსტური მენიუ. ავირჩიოთ ბრძანება **Add All Actions**. შედეგად საშუალება მოგვეცემა ავსახოთ და რედაქტირება გავუკეთოთ ყველა ველს, მათ შორის გრაფიკულბსაც.

პროექტი შევინახოთ **WebSnapData** სახელით. აღვნიშნოთ, რომ მთავარი მოდულის სახელი შეიძლება ნებისმიერი იყოს. რაც შეეხება მონაცემთა მოდულს, პრინციპში შესაძლებელია მისთვისაც ნებისმიერი სახელი ავირჩიოთ (მაგალითად, **UData**), მაგრამ უნდა გავითვალისწინოთ, რომ შემდგომში მოგვიწევს ზუსტად ამ სახელის მქონე მოდულზე დაყრდნობა.

ჩავრთოთ პროექტში ფურცელი, რომელშიც აისახება მონაცემთა ცხრილი. **Internet** პანელში ავირჩიოთ **WebSnap PageModule**. ფურცლის სახელად (**Name** თვისება) ავირჩიოთ **"Page2"**, სათაურად (**Title** თვისება) – **"ფურცლის ჩათვალიერება"**, ხოლო პროდიუსერად – **AdapterPageProducer**.

ეკრანზე აისახება ფურცლის მოდულის ფანჯარა, რომელიც შეიცავს ერთადერთ – **AdapterPageProducer** კომპონენტს. იგი უნდა დავაკავშიროთ ადრე შექმნილ მონაცემთა მოდულთან. გავცემთ ბრძანებას:

File → Use Unit → UData

ახლა უკვე შესაძლებელია **AdapterPageProducer** ადაპტერის გაწეობა. ორჯერ ვაწკაპუნებთ მასზე. გამოდის ფანჯარა, რომელშიც ხეზე თავდაპირველად ერთადერთი – **AdapterPageProducer** მწვერვალია. ვაწკაპუნებთ **New item** ღილაკზე. გამოდის დიალოგური ფანჯარა, რომელშიც ვირჩევთ ახალი კომპონენტის ტიპს – **AdapterForm**-ს. ხეზე მოვნიშნავთ ამ ახალ კომპონენტს და ანალოგიური წესით დავამატებთ მასზე **AdapterGrid**-ს, რომლისთვისაც განვსაზღვრავთ თვისებების მნიშვნელობებს.